

Rusya'nın Ortadoğu'da Taktiksel Hamleleri: Rusya ve Suudi Arabistan İlişkileri

Engin KOÇ¹

Öz

Bu alışma Rusya'nın Ortadoğu'da taktiksel ilişkiler kurma çabasını Putin dönemi Rusya-Suudi Arabistan ilişkileri üzerinden incelemektedir. Soğuk Savaş dönemi Sovyetler Birliği-Suudi Arabistan ilişkileri oldukça kırılgan ve düşük düzeyli bir şekilde devam etmiştir. Bu kırılganlıkta, tarafların dönemin bölgesel ve küresel siyasetin dinamiğinden kaynaklanan ideolojik, güvenlik ve ekonomi politikalarında aldığı kararlar belirleyici olmuştur. Rusya, İran ve Suriye ile stratejik ve derin ilişkilere, Suudi Arabistan ise, Amerika ile stratejik ve uzun bir geçmişe dayanan ilişkilere sahiptir. Bu ilişkiler, Rusya ve Suudi Arabistan'ın tarafların ortak iş birliği alanlarını oldukça sınırlamış ve uzun soluklu stratejik bağlar kurmalarına engel olmuştur. Bununla beraber Irak'ın işgali ve Suudi Arabistan'ın Amerikan yaptırımlarına maruz kalması tarafları birbirine yakınlıştırmıştır. 2010 yılı sonrası ise, Rusya-Suudi Arabistan ilişkilerinde Ortadoğu'da yaşanan bazı gelişmelerin belirleyici etkisi olmuştur. Suriye Savaşının devam etmesi, ABD'nin İran ile imzaladığı nükleer anlaşmanın Suudi Arabistan tarafından tedirginlikle karşılanması, Rusya'nın Amerikan yaptırımlarına maruz kalması ilişkilerin derinleşmesinde önemli rol oynayan faktörlerdir. Riyad ile rekabet halinde olan İran ve Türkiye gibi diğer bölge ülkelerinin Rusya ile giderek derinleşen ilişkileri, Suudi Arabistan ve Rusya'nın taktiksel anlamda yakınlışmasını kolaylaştırmıştır. Bu alışmada Rusya ve Suudi Arabistan ilişkilerinde Putin dönemi dinamik ve statik unsurlarla birlikte, ikili ilişkilerin seyrini etkileyen faktörler irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Rusya, Suudi Arabistan, Soğuk Savaş, Arap Baharı, Körfez

Tactical Movements of Russia in the Middle East: Russia and Saudi Arabia Relations

Abstract

This study examines Russia's endeavor to establish tactical relations in the Middle East within the context of Russia and Saudi Arabia relations. During the Cold War, bilateral relations between Soviet Union and Saudi Arabia were continued very fragile and low level. The decisions taken by the parties in ideological, security and economic policies, which stemming from the dynamics of regional and global politics of the period have been decisive in this fragility. Russia has strategic and deep relations with Iran and Syria for few decades. On the other hand, Saudi Arabia has strategic and long-standing relations with America. These relations have limited on the common cooperation field and prevented Russia and Saudi Arabia from establishing long-term strategic ties. Nevertheless, the invasion of Iraq and the exposure of Saudi Arabia to American sanctions brought the parties closer to each other. In wake of 2010, some developments occurred in the Middle East, have been determinative on Russia and Saudi Arabia relations. The continuation of the Syrian War, the Saudi's apprehension of the US-signed nuclear agreement to Iran, and US sanctions imposed on Russia have been some important factors behind the deepening of the relations. Other countries in the region such as Iran and Turkey, which are in competition with Riyadh, have been deepening their relations with Russia. Saudi Arabia and Russia have facilitated the rapprochement of the tactical sense. In this study, Russia - Saudi Arabia relations and the factors affecting of their bilateral relations together with the dynamic and static elements of Putin era will be examined.

Key Words: Russia, Saudi Arabia, Cold War, Arab Spring, Gulf

Atıf İçin / Please Cite As:

Koç, E. (2020). Rusya'nın Ortadoğu'da taktiksel hamleleri: Rusya ve Suudi Arabistan ilişkileri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1956-1969.

Geliş Tarihi / Received Date: 20.01.2020

Kabul Tarihi / Accepted Date: 04.03.2020

¹ Dr. Öğr. Üyesi- Bursa Teknik Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, engin.koc@btu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-3682-8718

Giriş

Sovyetler Birliği, 1926 yılında Kral Abdülaziz'in kurmuş olduğu Hicaz ve Necd Krallığını (1932'de Suudi Arabistan Krallığı olarak değişmiştir) diplomatik olarak ilk tanıyan devlet olmuştur (Suchkov, 2016, s. 237). 1938 yılında Kral Abdülaziz ile dostane ilişkilere sahip Sovyetler Birliği Riyad Büyükelçisi olan Karim Hakimov'un Stalin tarafından Rusya'da idam edilmesi ile iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler kesilmiştir. Bununla beraber Sovyetlerin komünizm ideolojisine sahip olması ve Ortadoğu'da ideolojik anlamda etkili bir şekilde nüfuzunu arttırmaya çalışması, Suudi Arabistan'ın İslam'ın radikal bir ekolü olarak bilinen Vehhabizmi benimsemesi Sovyetler ve Suudi Arabistan arasındaki ikili ilişkilerin sonunu getiren bir diğer önemli faktör olmuştur (Vasiliev, 2018, s. 285). Soğuk Savaşın son yıllarına kadar Sovyetler Birliğinde yaşayan Müslümanlardan Hac ibadeti için Suudi Arabistan topraklarına ziyarette bulunamamaları ve Sovyetler ve Suudi Arabistan'ın birbirlerinde önyargılı davranmaları ikili kültürel, ticari ve siyasi ilişkilerin oldukça düşük seviyede tutulmasını netice vermiş ve uluslararası ilişkilerin konjonktürel etkisiyle iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin zayıf kalmasına neden olmuştur.

Soğuk Savaşın ilk yıllarından itibaren Sovyetler, Ortadoğu'nun birçok ülkesinde komünizm propagandası ve monarşi karşıtlığı üzerinden kendisine müttefik kitleler bulmaya çalışmıştır. Suudi Arabistan ve Amerika ise, Soğuk Savaş yıllarında Moskova'nın Ortadoğu'da nüfuz elde etme ve sıcak denizlere inmesine engel olmak için askeri ve siyasi anlamda önemli işbirliği faaliyetlerinde bulunmuştur. ABD ve Suudi Arabistan arasında inşa edilen bu ilişkiler, Sovyet kaynaklı güvenlik endişesi başta olmak üzere ideolojik ve enerji güvenliğine yönelik tehditler ile mücadele etme üzerine inşa edilmiştir. Sovyetlerin Ortadoğu'daki nüfuz alanlarının giderek artmasıyla Mısır ve Suriye gibi Arap dünyasının önemli ülkeleri Sovyet uydusu haline gelmiştir. Sovyetlerin bölgede Suudi Arabistan rejimine yönelik ciddi bir güvenlik sorununun olması ikili ilişkilerde olumsuz yansımaları olmuştur. Ayrıca, Ortadoğu'nun birçok ülkesinde hızla yükselen sol ve komünist grupların Körfez Arap monarşilerinin meşruiyetini ve rejimlerini tehdit eder bir seviyeye gelmesi Suudi Arabistan başta olmak üzere diğer bölge ülkelerini de rahatsız olmasına neden olmuş, Sovyetler ile bölge ülkeleri arasındaki ilişkiler zarar görmüştür.

1952 Hür Subaylar Darbesi ile Soğuk Savaşın etkisinin Ortadoğu'ya yansıdığı günlerde, Suudi Arabistan ve İngiltere/Amerika'ya yakın bölge ülkeleri kendilerine karşı en büyük tehdidi Sovyetler Birliğinden hissetmişlerdir. Komünizm ve Sosyalist Arap Milliyetçiliğinin Sovyetler tarafından desteklenmesi Suudi Arabistan başta olmak üzere diğer monarşi ile yönetilen Ortadoğu devletlerini oldukça rahatsız etmiş ve monarşilere karşı en önemli yıkıcı tehdidi Moskova'dan algılamışlardır. Bununla beraber Mısır ve Suriye'de iktidara gelmeyi başaran devrimci sol örgütlenmeler, Suudi Arabistan'da da tedirginlik ile karşılanmıştır. Suudi Arabistan'da Sovyet sempatisini olan subayların gizli örgütlenmeler ile Riyad'da darbe yapma olasılığı Suudi Arabistan'ın iç ve dış güvenlik önlemlerini üst seviyeye çıkarmasını sağlamıştır (Koç, 2019, s. 629). Bu durum, Sovyet-Suudi Arabistan ilişkilerine olumsuz yansyarak Suudi Arabistan'ın ABD ile ittifakında önemli bir siyasal gerçeklik kazanmasına sebep olmuştur. Bu süreçte, Ortadoğu'da giderek yaygınlaşan sol devrimci faaliyetler Amerikan-Suudi Arabistan ilişkilerinin stratejik seviyeye çıkmasını hızlandırırken, Sovyetler ile ittifak halinde olan rejimlerin Suudi Arabistan ile ilişkilerine zarar vermiş ve Araplar arasındaki ilerleyen yıllarda ortaya çıkacak ve derinleşecek ideolojik bölünmeye zemin hazırlamıştır (Dawisha, 1976, s. 11).

ABD-Suudi Arabistan ilişkileri bu dönemde her zaman pürüzsüz bir şekilde devam ettiği söylenemez. ABD, Ortadoğu'da Sovyetlerin nüfuzunu sınırlandırmak ve bölgedeki müttefiklerini korumak için Türkiye, Irak, Pakistan, İran ve İngiltere'nin müşterek kararıyla 1955 yılında Bağdat Paktını kurulmasını desteklemiştir. ABD desteğiyle Bağdat Paktının kurulmasını ve bölge ülkelerinin Pakta davet edilmesini Suudi Arabistan eleştirmiş, ABD'ye tepki göstermiş ve bu girişimin Ortadoğu'da istikrarın bozulmasına neden olacağını ifade etmiştir. Bu olay Suudi Arabistan ile Sovyetler arasında kısa vadeli yeni bir taktiksel yakınlaşma yaşanmasını sağlamıştır. Sovyetlerle birlikte Suudi Arabistan'ın da Bağdat Paktı'na karşı çıkması Amerika ve Pakta katılan müttefiklerini endişelendirirken, Irak'ta monarşinin devrilmesi ile Suudi Arabistan-Sovyet yakınlaşması da sona ermiştir. Sovyetlerin Körfez'e nüfuz etmesinde en önemli engelleyici unsur Körfez ülkelerinin Amerika ile stratejik askeri, ekonomik ve siyasi ilişkilere sahip olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte Suudi Arabistan ve İran dâhil Körfez ülkeleri Sovyetlere karşı Umman/Dofar ve Kuzey Yemen'de olduğu gibi birçok sol devrimci hareketlere ve Sovyetlerin vekil güçlerine karşı doğrudan ve dolaylı bir şekilde birçok çatışma yaşamışlardır. Sovyetler ise, Suudi Arabistan'ın komşusu olan bu ülkeler üzerinden Amerika'nın bölgedeki en önemli müttefiki olan Suudi Arabistan rejimini zayıflatmaya çalışmıştır.

Sovyetlerin Afganistan işgali sonrası Suudi Arabistan ve Moskova, Afganistan'daki uzun bir süre devam savaşın karşı cephelelerinde yer almıştır. Sovyetler, kendisine karşı direnen Afgan m¼cavitlerin ana finansörü ve destekçisi olarak Suudi Arabistan'ı ve Amerika ile stratejik ilişkilere sahip diğer Arap Körfez ülkelerini görmüştür. Sovyetlerin Afganistan'ı işgale karar vermesine şiddetle karşı çıkan Suudi Arabistan'ın, savaşta Sovyetlere karşı m¼cadele eden Afgan ve diğer çatışan milis grupları destekleme kararı alması ikili ilişkilere önemli derecede zarar vermekle birlikte tarafların birbirlerini uzun yıllar daha belirgin bir tehdit olarak görmesine neden olmuştur. ABD'nin de desteğiyle Suudi Arabistan vatandaşı binlerce kişi Afganistan'a Sovyetlere ve kom¼nizme karşı savaşmak için gitmiştir. Ayrıca, Suudi Arabistan'ın İşlam Dünyasında sahip olmuş olduğu iletişim ağı ve liderlik pozisyonuyla birçok kişiyi Afganistan'a kom¼nizme karşı m¼cadele ve İşlam toprağını kâfirlerden temizlemek amacıyla savaşa kanalize etmeyi başarmıştır. Bu durum iki ülke arasında uzun yıllar güvensizliğe neden olmuştur.

Bu çalışmada Putin dönemi Rusya-Suudi Arabistan ilişkilerinin değişimi ve dönüşümü analiz edilecektir. Özellikle ikili ilişkilerin taktiksel mi yoksa stratejik bir düzlemde mi ilerlediği konusu tartışılarak, Rusya'nın Suudi Arabistan ile stratejik ilişkiler kurmasının önündeki engeller irdelenecektir. Ayrıca, Rusya'nın Ortadoğu dış politikasında önemli m¼ttefikleri olan İran ve Suriye'nin Moskova-Riyad ilişkilerine yönelik ne gibi etkileri olduğu, Rusya'nın Körfez'de Suudi Arabistan üzerinden kurmaya çalıştığı yeni düzen analiz edilecektir.

Çeçen Savaşlarının Rusya-Suudi Arabistan İlişkilerindeki Belirleyiciliği

Rusya'nın genel Ortadoğu politikasına bakıldığı zaman, Moskova bölgedeki varlığını ve etkisini bir dış güç olarak sürdürmek ve güçlendirmek istemektedir. Ayrıca eski Sovyet nüfuz alanlarındaki Ortadoğu kaynaklı İşlamcı ve radikal eğilimleri Ortadoğu'nun kendi sınırları içerisinde tutmayı ve bölgede kendisine dost rejimler ile ilişkilerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Rusya, askeri ve enerji politikaları anlamında Rus silahlarının Ortadoğu ülkelerinin korunmasında rol oynamasını ve güvenlik üzerinden bölge ülkeleriyle olan enerji politikalarının gelişmesini desteklemektedir (Trenin, 2016, s.1). Sovyetlerin son döneminde Gorbaçov'un da ikili ilişkileri geliştirmek isteği ile Suudi Arabistan ile kısa dönemli bir yakınlama olmuşsa da Rusya'nın OPEC'e katılmak istememesi, Moskova'nın İran rejimi ile ilişkilerini ilerletmede kararlı olması ve Kuzey Kafkasya'da başlayan çatışmalar Rusya ve Suudi Arabistan arasındaki yeni başlayan ilişkilerin duraklamasına neden olmuştur (Katz, 2012, s. 27). Bu gibi bölgesel sorunlar nedeniyle 1990'dan 2000 yılına kadar Rusya-Suudi Arabistan ilişkilerinde oldukça iniş ve çıkışlı gelişmeler yaşanmıştır. Sovyetlerin yıkılması sonrası 1991 yılında diplomatik ilişkiler tekrardan kurulmuştur. Rusya ve Suudi Arabistan ilişkileri Kuzey Kafkasya'da yaşanan I. ve II. Çeçen Savaşları sırasında tekrardan bozulmuştur (Khlebnikov, 2019). Rusların, Çeçenler ile savaşında Suudi Arabistan kendi ülkesinden Çeçenistan'a giden savaşçıların önünü açarak bu kişilerin Rusya ile savaşmalarını desteklemiştir. Özellikle Arap savaşçıların komutanları olarak bilinen Suudi Arabistanlı Vahhabi cihatçı Hattab, etrafında topladığı gerilla birlikleriyle bu savaşlarda Rus askeri birliklerine önemli zararlar vermiştir (Hegghammer, 2008, s. 705). Suudi Arabistan bu süreçte Çeçenistan'da Rusya'ya karşı savaşan militanlara para ve silah desteği vererek Rusya'nın istikrarsızlaşmasına katkı sağlamıştır. Ayrıca, Sovyet sonrası Kafkasya'daki halkların tekrardan muhafazakârlaşma eğilimlerine Suudi Arabistan merkezli bir ekol olan Vahhabizim ile tesir ederek bu bölgede yüzyıllardır var olan ve Rusya'ya karşı uzun yıllar m¼cadele eden geleneksel muhafazakâr yapıları da ortadan kaldırmaya çalışmıştır.

Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle küresel politikada giderek zayıflayan Rus etkisi kendisini sadece Orta Asya, Kafkaslar ve Balkanlar'da göstermemiştir. Soğuk Savaş süresince Ortadoğu'nun en önemli stratejik ülkeleri olarak görülen Suriye, Yemen ve Irak'ta var olan Rus etkisi de 1991 yılından itibaren giderek azalmaya başlamıştır. Özellikle Körfez Savaşı sonrasında Saddam'ın sarsılan otoritesi, uluslararası toplumun Esad rejimine artan baskısı, Yemen'de sona eren Sovyet etkisi ve ABD'nin İran'ı uluslararası toplumdan izole etme girişimleri gibi gelişmeler Rusya'nın etki alanını oldukça daraltmıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde özellikle Kuzey Kafkasya'daki Çeçen Savaşları'nda Rusya'nın, Çeçenistan'da savaşan Vehhabi/Selefi grupların Suudi Arabistan tarafından desteklendiğini sık sık dile getirmesi, Suudi Arabistan'ı terörü desteklemek ve Rusya'nın iç işlerine müdahale etmekle suçlaması ikili ilişkileri oldukça olumsuz etkilemiştir. Rusya'nın Çeçenistan Savaşında sahadaki zayıyatı arttıkça Suudi Arabistan'a karşı daha sert bir diplomatik dil kullanmıştır. Bu süreç Soğuk Savaş sonrası ikili ilişkilerinde yeni bir sayfa açmak isteyen Rusya ve Suudi Arabistan için oldukça kötü bir dönem olmuştur.

1998 yılında petrol fiyatlarının uluslararası piyasalarda 11.91 ABD doları gibi oldukça düşük fiyatlarda seyretmesi (Inflationdata, 2019) 142 milyonluk kalabalık bir nüfusa ve 17 milyon metre karelik devasa coğrafyaya sahip olan (CIA World Factbook, 2019), ayrıca devlet gelirlerinin önemli bir kısmını petrolden

elde eden Rus ekonomisini oldukça olumsuz etkilemiştir. Suudi Arabistan ekonomisine hissedilir etkisi olmayan bu kriz esnasında Rusya'nın OPEC üyelerine petrolün fiyatını yükseltme talepleri Suudi Arabistan'ın da gayretleri sonucu karşılıksız kalmıştır (Katz, 2001, s. 609). Suudi Arabistan'ın petrol fiyatlarını ve üretim kotasını Rusya'nın taleplerinin oldukça dışında belirleyerek Rus ekonomisine Çeçenistan Savaşı devam ederken ciddi bir ekonomik zarar verdiği söylenebilir. Ayrıca, Suudi Arabistan, stratejik müttefiklik ilişkilerine sahip olduğu Batılı ülkeler ile arasını bozmamak ve kendisine sunulan cömert destekleri kaybetmemek için petrol fiyatlarını bu dönem düşük seviyede tutmayı tercih etmiştir.

Rusya - Suudi Arabistan İlişkilerinde Taktiksel Yakınlaşmalar

Karizmatik bir lider olan ve Rus toplumu tarafından yüksek oranda desteklenen Vladimir Putin, ikinci Çeçen Savaşının (1999) etkilerinin devam ettiği bir süreçte Rusya'da iktidarı devralmıştır. Putin, Rusya'nın iç ve dış politikasını yeniden inşa etmek için bu alanları birbirine bağlayarak ortak koordinasyon ile ülkeyi tek elden yönetmeye çalışmıştır. Bu anlamda Rus lider, Ortadoğu ülkelerinin Rusya'nın istikrarına zarar veren Çeçenistan'a finansal ve askeri destek vermesini engellemeye yönelik önemli girişimlerde bulunmuştur. Rusya'nın süreç içerisindeki en önemli hedef ülkesi ise Çeçenistan'da Selefi militanları destekleyen Suudi Arabistan olmuştur (Rodkiewicz, 2017, s. 12). Suudi Arabistan ve desteklediği selefi grupların Çeçenistan'da güçlü bir destek bulması ve bu grupların militarist bir yönelime sahip olması Moskova'yı oldukça rahatsız etmiştir. Bununla birlikte, bu grupların Kuzey Kafkasya ve Çeçenistan'da geleneksel İslami gruplar ile de çatışma içerisinde bulunması Rusya'nın Çeçenler üzerinde hem askeri hem de psikolojik olarak daha rahat etki sağlamasını kolaylaştırmıştır. Rusya'nın Çeçen Savaşını sonlandırması sonrası bu gruplar yer altına çekilerek günümüze kadar varlığını bir şekilde devam ettirmiştir (Clifford, 2017). Putin'in Rusya'da iktidara geldikten sonra Çeçenistan meselesini ortadan kaldırmada şiddeti benimsemesi ve Kafkasya'daki çatışmalara destek veren ülkelere yönelik takındığı sert politikalar Çeçenistan'daki karışıklıkların hızlı bir şekilde sona ermesini sağlamıştır. Rusya'nın Çeçenistan özelinde Kuzey Kafkasya'da güçlenmesi bölgede etki sağlamak isteyen yabancı devlet ve Vahhabi/Selefi radikal grupların hızlı bir şekilde zayıflamasına netice vermiştir. Rusya ve Suudi Arabistan arasında Çeçenistan meselesi üzerinden 2003 yılına kadar devam eden gelgitli ilişkiler, Amerika'nın bölgesel politikalarının etkisiyle de olsa birtakım yakınlaşmalar da yaşamıştır.

Amerika'nın "teröre karşı savaş" stratejisi kapsamında Afganistan ve Irak'ı işgal etmesi Rusya'nın Çeçenistan'da ayrılıkçı olarak nitelediği gruplara karşı daha sert bir şekilde mücadele etmesinin önünü açmıştır. Uluslararası kamuoyundan gelecek tepkilere karşı elverişli bir kılıf bulan Putin, kısa bir süre içerisinde Kafkasya'da uzun bir süredir yaşanan krizi sonlandırmayı başarmıştır. Afganistan'ın ABD ve müttefiklerince işgali ile kendine meşruiyet zemini bulan Rusya "radikal İslamcı örgütleri destekleme" ithamıyla, ABD'yle birlikte Kafkasya'daki ayrılıkçıları destekleyen Suudi Arabistan'a karşı ikinci bir cepheyi açmıştır. Bununla beraber, Rusya, Irak işgaline karşı ABD'nin karşısında pozisyon almış ve bozulan ABD-Suudi Arabistan ilişkilerini Rusya-Suudi Arabistan ilişkilerini geliştirmek ve bölgede önemli bir stratejik kazanım elde etmek için fırsata çevirmeye çalışmıştır (Mikail ve Aytakin, 2016, s. 456). 11 Eylül Saldırıları ve 2003 ABD'nin Irak işgali sonrasında kırılğan hale gelen ABD-Suudi Arabistan ilişkilerinden Rusya azami derecede faydalanmaya çalışmıştır. 11 Eylül saldırılarından el Kaide'ye mensup Suudi Arabistan vatandaşlarının sorumlu tutulması, Rusya ve Suudi Arabistan'ın Irak karşıtı koalisyonla destek vermemesi ABD'nin bölgede sınırlandırılması adına iki ülkeyi birbirine yakınlaştırmıştır (Issav, 2018). Putin, Irak Savaşı sonrası Suudi Arabistan ile ilişkilerine oldukça önem vererek, Suud rejiminin Kafkasya ve Orta Asya'daki Selefi cihatçılara olan desteğini kesmesini talep etmiştir. Putin ayrıca, Amerika'nın Riyad'a olan siyasi baskılarını arttırmasına karşılık bu ülke ile ilişkilerini geliştirerek Ortadoğu'da Suudi Arabistan aracılığıyla yeniden siyasi ve ekonomik çıkarlarını arttırmayı hedeflemiştir.

Soğuk Savaşın akabinde Rusya, siyasi ve ekonomik nedenlerden dolayı tekrardan Ortadoğu'ya yönelmek ve bu bölgede nüfuz sahibi olmak istemiştir. Rusya'nın bu stratejik hamlesinde küresel politikada Amerikan hegemonyasına ve NATO yayılmasına karşı çok kutuplu bir uluslararası ortamda etkili bir güç olma isteği önemli rol oynamıştır (Khasan, 1998, s. 100-101). 1972 yılında Irak ABD'nin Ortadoğu'daki gücünü arttırmak için ortaya koyduğu İran ve Suudi Arabistan'ın da içinde bulunduğu iki ayaklı stratejisine karşı Sovyetler Birliği ile Dostluk Savunma Anlaşması imzalamış ve bu tarihten Saddam'ın düşürülmesine kadar Sovyetler (Rusya)/ Irak ilişkileri stratejik seviyede yürütülmüştür (Keynough, 2016, s. 90). Rusya'nın Saddam'ı Ortadoğu siyasetinde ABD'ye karşı bir müttefik olarak kaybetmesi, Moskova'nın yeni ortaklar arama ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu anlamda Rusya'nın İran ile zaten güçlü olan ikili ilişkileri devam ederken karşı cepheden olan Suudi Arabistan ve Körfez ülkeleriyle sorunlu alanlar hızlı bir şekilde tamir edilmeye başlanmış ve diplomatik ilişkiler hızlandırılmıştır.

11 Eylöl sonrası Suudi Arabistan, ABD'nin hem kamuoyu hem de yasal kurumları tarafından sert baskıya maruz kalmıştır. ABD'de yaşayan zengin Suudi Arabistanlı ailelerin Washington'u terk etmeleri ve ABD vatandaşlarının Suudi Arabistan'ı terör saldırılarının öncelikli sorumlusu ve el Kaide'nin finansörü olarak görmesi iki ölke arasındaki ilişkilerin sorgulanmasına neden olmuştur (Niblock, 2006, s. 127). Suudi Arabistan'ın Amerika'da birtakım yaptırımlarına maruz kalacağı söylentileri Rusya-Suudi Arabistan yakınlama ve iş birliğini daha da kolay bir şekilde ilerlemesine katkı sunmuştur. Özellikle bu uzlaşının Kafkaslardaki Çeçen direnişine Rusya açısından olumlu yansımaları ve Suudi Arabistan'ın Çeçen savaşçılarını desteklemeyi bırakması Rusya açısından oldukça karlı bir stratejik kazanım olmuştur. 2003 sonrası ABD'nin Ortadoğu'daki politikalarından ve kendi üzerinde hissettiği baskıdan giderek tedirgin olan Suudi Arabistan, Rusya ile siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda iş birliğini arttırmaya başlamıştır. Suudi Arabistan ise, Ruslara bir jest olarak Kafkasya'da Rus politikalarını eleştirmeyi bırakarak Rusya'nın vekilliğini yapan ve Putin'in desteğini alan Çeçenistan lideri Ahmet Kadırov'u 2007'de Mekke'de ağırlayarak Rusya'ya ikili ilişkileri yeniden tesis etmek için adeta göz kırpmıştır (Issav, 2018).

Ekim 2003 tarihinde Suud Veliht Prensi Abdullah bin Abdulaziz siyasi ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla Rusya'ya resmi bir ziyarette bulunmuştur. Bu ziyaret sonucu iki ölke arasında önemli ticaret ve enerji anlaşmaları imzalanmış ve ikili ilişkilerin geliştirilmesine yönelik pozitif irade beyanında bulunulmuştur. Özellikle Hükümetler Arası Ortak Rusya-Suudi Ticaret Fonu, Ekonomi ve Bilim İş birliği Komisyonu ve Rus-Arap İş Konseyi Rusya ve Suudi Arabistan'ın önderliğinde o dönemde kurulmuştur. Ayrıca, Rus Müslüman vatandaşlarının Hac ibadetlerini daha kolay ve güvenli bir şekilde yapmaları için Rusya ve Suudi Arabistan arasında birtakım anlaşmalar imzalanmıştır (Suchkov, 2016, s. 238). Rusya bu süreçte Arap ve İslam Dünyasına yönelik oldukça önemli stratejik bir adım atarak ve İslam ölkeleriyle ilişkilerini geliştirmek için İslam Konferans Örgütü'ne (İKÖ) üye olmak istemiştir. İKÖ'nün 2003 yılı toplantısına davet edilen Rusya, 2005'te Örgüt'e nüfusunun çoğunluğu Müslüman olmayan gözlemci ölke statüsünde toplantılara katılmaya başlamıştır. Rusya bu süreçte hem Suudi Arabistan'ın hem de diğer İslam ölkelerinin Batı ile bozulan ilişkilerine karşı denge oluşturmak istemekle birlikte, ileride Çeçen sorununda olduğu gibi karşılaşabilecekleri tepkileri minimum seviyeye indirmeye çalışmıştır (Nocetti, 2010, s. 11).

2004 yılına gelindiğinde Putin, Rusya'daki siyasi muhalefetle birlikte Moskova'ya karşı ayaklanan etnik ve dini azınlık grupları da tamamen kontrol altına alabilmişti. Rusya'da Putin'in ikinci defa sečilmesi ve petrol fiyatlarında yaşanan artış ile Moskova uluslararası siyasette bir takım stratejik hedefler belirlemiştir. Bunlardan birincisi; Rus güc statüsünü güncel bir şekilde restore ederek Amerika ile rakip olabilecek seviyeye gelmek. İkincisi, teknolojik anlamda Rus ekonomisini canlandırarak ABD ile açılan arayı kapatmak ve sonucusu Rusya'ya karşı savaşan Çeçenlere ve diğer ayrılıkçılara verilen dış kaynaklı maddi desteği sonlandırmaktadır (Freedman, 2014, s. 132). 2007 yılında Putin'in Suudi Arabistan Kralı Abdullah ile başkent Riyad'da resmi bir toplantı düzenlemesi, sonraki yıllarda ilişkilerin geliştirilmesinde önemli bir milat sayılacaktır (Kaura, 2017). Bu ziyaretin Rus tarafının Riyad'a başkan seviyesinde yapmış olduğu ilk ziyaret olması hem Rusya hem de Suudi Arabistan tarafından oldukça önemli karşılanmıştır.

2008'de ise Suudi Arabistan, Abazya ve Güney Osetya üzerinden ortaya çıkan Rusya'nın Gürcistan'a müdahalesine "Rusya'nın son krizdeki eylemleri anlaşılabilir" (Katz, 2009, s. 114) ifadeleri ile dolaylı bir şekilde destek vererek Rusya'nın güvenini kazanmaya çalışmıştır. Suudi Arabistan ayrıca, Rusya'nın İKÖ ve Riyad üzerinden İslam Dünyası ile artan ilişkilerine işaret ederek Rusya ile irtibatında sorun yaşamamak için Moskova aleyhine olumsuz açıklamada bulunmamayı tercih etmiştir. 2008 Küresel ekonomik krizinin enerji fiyatlarına yansiyarak petrolün varil başına ihraç fiyatını yükseltmesi farklı üretim politikalarına sahip Rusya ve Suudi Arabistan'ı diğer petrol üreticisi ölkeler gibi memnun etmiştir (Katz, 2012, s. 28). Hem Rusya hem de Suudi Arabistan için en önemli devlet gelir kaynağı olan petrol ihracatı iki ölkeyi birbirine karşı uluslararası enerji piyasalarında da iş birliğine yönelten en önemli faktörlerden birisi olmaktadır. Petrol fiyatlarının istenilenden düşük seviyede tutulması hem Rus ekonomisi hem de Suud ekonomisi açısından kabul görmeyen bir durum olmaktadır. Bu anlamda özellikle Rusya'nın, OPEC'te önemli bir belirleyici güc olan Suudi Arabistan ile ilişkilerini güvenilir bir seviyede yürütmeye dikkat ettiğini söyleyebiliriz (Dusari, 2017).

Arap Baharı Dönemi Rusya-Suudi Arabistan İlişkilerinde Tartışmalı Alanlar

1999-2002 yılları arasında Putin öncelik olarak Rus sınırlarında Moskova'ya karşı ortaya çıkan meşruiyet sorunlarının üzerine gitmiş ve "var olmak için savaş" ilkesiyle ölkenin iç güvenlik sorunlarını ortadan kaldırmayı başarmıştır Bununla birlikte Rusya, 1999 Kosova Savaşını ABD'nin uluslararası sisteme müdahalesi ve II. Dünya Savaşı inşa edilen sistemin yıkılma girişimi olarak algılamıştır (Bugayova, 2019, s. 15). Putin, Soğuk Savaş sonrası kurulan sistemde Rusya'nın belirleyici pozisyonunun oldukça kısıtlı

olduğunun farkında olup, Rusya'yı Amerikan hegemonyasına tabi kılmama ve uluslararası sistemin tek kutuplu yapısını eleştirmesi en önemli önceliği olacaktır. Rusya'nın takip etmiş olduğu genel dış politika, Putin'in çok kutuplu dünyada Rusya'nın iddia ettiği yeniden bir emperyal devlet olma modelinin de yansıması olmaktadır. Bu anlamda Rusya, (Ukrayna ve Suriye gibi) sınırları ötesinde giderek büyüyen askeri etkiye sahip olması uluslararası ilişkilerde daha etken bir aktör olmasıyla doğru orantılı olmuştur. Putin, Moskova'nın sahip olduğu doğal gaz ve diğer enerji kaynaklarını AB ve diğer önemli siyasi oluşumlar üzerinde etkili kazanımlar elde etmek için kullanmaya çalışmıştır (Arıboğan, 2017, s. 134-135). Arap Baharı ile birlikte Putin, Rus devletinin sahip olduğu stratejik imkânları dış politikada özellikle Ortadoğu'da önemli stratejik kazanımlar elde etmek için kullanacaktır. Suriye iç savaşının sınırlandırılmaması ve Ortadoğu'da temel ittifak yapılarının yeniden sorgulanması Rusya'ya bölgede oldukça fazla alan açmıştır. Rusya'nın Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgelerinde daha etkin bir şekilde varlığını hissettirmesi Arap ülkeleri içerisinde ayrıcalıklı konumu olan Suudi Arabistan ile daha sık bir şekilde karşı karşıya gelmesine neden olmuştur.

Arap Baharı döneminde Rusya ve Suudi Arabistan arasındaki en sorunlu alan ise Suriye olmuştur. Suudi Arabistan'ın, Suriye iç savaşının başladığı ilk günlerden itibaren kendisine yakın olan Esad karşıtı grupları desteklemesine rağmen, Rusya, İran ile birlikte Suriye'deki siyasi ve ekonomik çıkarlarını korumak ve ABD'nin olası etkisini azaltmak amacıyla Esad rejimini aktif bir şekilde desteklemeyi tercih etmiştir. Suriye iç savaşının ilk yıllarında Rusya'nın bölge politikalarını eleştiren Suudi Arabistan'a yönelik "Suriye'de terörü destekleme" suçlaması ikili ilişkilere tekrardan zarar vermiştir (Charap, 2015, s. 163). Rusya, Suriye Krizinde İran ve Suudi Arabistan ile kıyas edildiğinde daha pragmatik bir konuma sahip olmaktadır. Gerek İran gerekse Suudi Arabistan için mezhepsel kimlikler önemli bir motivasyon kaynağı olurken Rusya, Akdeniz'de ve sıcak sularda jeopolitik alan kazanmaya odaklanmaktadır. Rusya, bunun yanında İran'ın Hizbullah başta olmak üzere Suriye'de sahadaki milislerinden aktif bir şekilde faydalanarak kendi askeri zayıflığını azaltmaya çalışmaktadır (Duclos, 2019, s. 1-5). Rusya'nın İran ile birlikte Suriye'de Suudi Arabistan ve Riyad'ın desteklediği muhalifler karşısında durması iki ülkenin uzun döneme yayılacak stratejik ittifaklar kurmasına da engel olan önemli bir unsur olarak masada durmaya devam etmektedir. Rusya, Soğuk Savaş döneminden beri Suriye'deki askeri varlık ve siyasi ağırlığını bu süreç içerisinde güçlendirmeye çalışırken, Suudi Arabistan ise, uzun yıllar sorunlu ilişkiler yaşadığı Esad'ın iktidardan uzaklaştırarak kendisine daha yakın olabilecek kişiler ile çalışmak istemektedir.

Özellikle Rusya'nın Kasım 2015 sonrası Suriye'deki terör örgütü olan DAESH ile birlikte Suudi Arabistan'ın desteklemiş olduğu İslamcı örgütlere karşı da yoğun hava operasyonlarında ve taktiksel saldırılarda bulunması, Riyad'ın Suriye'deki nüfuz alanının daralmasına neden olmuştur. Suudi Arabistan ve diğer muhalifleri destekleyen grupların Rusya'nın Suriye'deki askeri varlığına karşı ciddi bir engelleyici adım atamamaları Rusya'nın Suriye'de kendisine daha fazla alan açmasına neden olmuştur (Mikail ve Aytekin, 2016, s. 457). Rusya'nın Suriye'ye doğrudan müdahalesi birçok kişi tarafından Sovyet sonrası Rusya'nın Ortadoğu'da yeniden önemli bir aktör olması şeklinde değerlendirilmiştir. Bununla birlikte Rus askeri birliklerinin ve savaş uçaklarının DAESH terör örgütünün bulunmadığı yerlere operasyonları düzenlemesi ve bu operasyonları sırasında sivil kaybın yükselmesi de iki ülke arasındaki sorunların artmasını etkilemiştir. Birleşmiş Milletlerin birçok toplantısında Suudi Arabistanlı yetkililer tarafından Rusya'nın Suriye'deki saldırgan müdahaleleri eleştirilmiş ve hatta kınanmıştır (Suchkov, 2016, s. 248). Rusya'nın, Suriye'ye müdahale etmede bir diğer meşruiyet alanı anti-Rus eğilimlere sahip Orta Asya ve Kafkaslardan gelen savaşçıların Suriye'den kendi ülkelerine döndüğünde Rusya'ya karşı bir terör örgütlenmesi oluşturacağı endişesi olmuştur (Stent, 2016, s. 113). Özellikle bu savaşçıların Suudi Arabistan destekli Selefi kişiler veya en azından radikal görüşlü kişiler olması Rusya ve Suudi Arabistan arasında Çeçen meselesinde olduğu gibi yeniden güven bunalımına sebep olmaktadır. Bununla birlikte, Rusya ve Rus etkisinin hâkim olduğu ülkelerden Suriye'ye cihatçı transferinin gerçekleşmesinin Rusya açısından önemli tarafları da olmuştur. Rusya, kendi sınırları ve etki alanından uzak yerlere şiddet ve radikalizm sorununu taşıyarak bu problemlerin askeri yöntemler ve vekil örgütler ile çözerek kendi ödemesi gereken ekonomik ve insan kaynakları maliyetini azaltmıştır.

Rusya ve Suudi Arabistan, Yemen iç savaşında da birbirlerinden oldukça farklı politikalar uygulamaktadır. Rusya'nın Yemen'de İran destekli Husiler ile ilişkileri olduğu bilinmekte ve bu ilişki Suudi Arabistan tarafından şüphe ve endişeyle karşılanmaktadır. Bunun en önemli göstergesi Husilere uluslararası baskının arttırılması ve Yemen hükümetine destek verilmesini içeren BMGK'da alınması planlanan 2216 nolu kararı Rusya'nın veto etmesi olmuştur (Kosach and Melkumyan, 2016, s. 3). Rusların, Yemen'de İran ile birlikte Husiler üzerinde etkisi olması Suudi Arabistan'ın jeopolitik arka bahçesinde Ruslara stratejik

alan kazandırması Riyad yönetiminin arzu ettiği bir durum olmamaktadır. Bununla birlikte, Moskova'nın Yemende sahadaki kazanımlarının kısa vadeli ve masraflı olacağı ihtimali Rusya'nın Yemen'de doğrudan müdahalesine engel olmakta ve Suudi Arabistan'ın endişelerini gidermektedir (Suchkov, 2016, s. 241).

Obama dönemi Amerika'sının Ortadoğu politikasında sergilediği tutarsız politikalar ve Suudi Arabistan gibi bir stratejik bölge ülke ülkesiyle yürüttüğü net olmayan ilişkiler nedeniyle Rusya, Ortadoğu'da giderek güçlenen bir bölge dışı aktör olmuştur. Bu durumla birlikte, Rusya'nın bölgesel sorunları çözümede İran, Suriye ve Türkiye ile ilişkilerini geliştirilmesinden kendi çıkarları lehinde endişe duyan Suudi Arabistan, Rusya ile ilişkilerini geliştirme kararı almıştır (Alizada, 2017). Bunun en önemli nedeni ABD'nin Ortadoğu'dan geri çekilme temayülünün ortaya çıkması, Suriye Krizine müdahale etme konusundaki kararsızlığı ve bölgedeki rolüne ilişkin belirsizliğin devam etmesi olmuştur. Aynı zamanda, İran ve Suudi Arabistan arasındaki rekabetin giderek artmasıyla birlikte Rusya, Ortadoğu'da giderek daha belirleyici bir aktöre dönüşmüştür. Rusya'nın Suriye müdahalesi Moskova'nın Ortadoğu'daki konumunu kökten değiştirmiştir. Bu süreçle birlikte, Rusya sadece Suriye'de değil daha geniş bir şekilde Ortadoğu'da vaz geçilmez bir bölgesel aktör olmuştur (Rumer, 2019, s. 11). Rusya'dan uzak durmayı ve çatışmalı ilişkiler geliştirmeyi önemli bir stratejik kayıp olarak gören Suudi Arabistan, Rusya ile ilişkilerin siyasi, ekonomi ve askeri alanlardan geliştirilmesine özen göstermiştir.

Rusya açısından bakıldığında Amerika ile sertleşmeyle birlikte Moskova'ya uygulanan ambargoların artması, Rusya'nın Körfez monarşileri gibi yeni yatırım alanları aramasına sebep olmuştur. Zengin KİK ülkeleri ile daha yakın ekonomik bağlar geliştirmek Rusya için stratejik bir öncelik haline gelmiştir. Bununla birlikte, Haziran 2015'te Suudi Arabistan, Mohammed bin Salman ve Putin arasındaki görüşmeler sonucunda, Riyad'ın Moskova'ya 10 milyar dolara kadar yatırım yapma sözü ikili ilişkileri derinleştirmiştir (Khlebnikov, 2017). P5+1 ülkelerinin İran ile nükleer anlaşma (Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) imzalamaları, Rusya'nın İran nükleer ve balistik füze programlarını tehdit olarak görmemesi, Suudi Arabistan'ın ABD'ye karşı artan güvensizlikle birlikte Rusya'nın duruşunu da kendi çıkarları için hoş karşılamamıştır. Obama dönemi ABD'nin Ortadoğu'da Suudi Arabistan çıkarlarını karşılamayan öncelikleri her ne kadar Riyad açısından eleştirilse ve Rusya ile yakınlaşma sonucu versede, Rusya-İran ilişkilerinin oldukça yüksek stratejik bir düzeyde olması nedeniyle Rusya ile de ilişkilerini yürütmekte zorlandığı söylenebilir.

Rusya'nın Ortadoğu'da izlediği politikalar İran-Suudi Arabistan gerginliğine indirildiğinde, çatışan taraflar arasında tarafsız olmayı tercih etme ve her iki taraf ile de ilişkilerini olabildiğince geliştirme olarak ortaya çıkmaktadır. Bununla beraber hem İran hem de Suudi Arabistan Rusya'nın pragmatik duruşundan rahatsızlık duymaktadır. İran'ın ABD karşıtlığı ve İran enerji sektöründeki Rusya etkisi iki ülkeyi stratejik ilişki kurmaya yönlendirmektedir. Rusya ayrıca, İran'ın nükleer teknoloji elde etmesine yardımcı olurken, Suudi Arabistan'a da nükleer teknoloji satışı teklifinde bulunmakta ve petrol fiyatlarının belirlenmesinde bir takım ortak politikalar yürütmeye çalışmaktadır (Katz, 2018). Rusya, Aralık 2016 öncesi dönemde tekrar OPEC ile iş birliği yaparak petrol fiyatlarının yükselmesi için üretimi kısma teklifinde bulunmuştur. Aralık 2016'da bu fikrin kabul edilmesiyle 2008 yılından itibaren ilk defa OPEC üyeleri ülkeler üretimi kısma kararı (günde 1.8 milyon varil) almıştır. OPEC aynı zamanda Rusya gibi teşkilatın üyesi olmayan devletlerin de etkilerini kabul ederek petrol piyasalarını şaşırtmıştır. OPEC+ (Viyana Anlaşması) olarak adlandırılan bu anlaşma ile İran ve Suudi Arabistan ilişkilerinde Rusya'nın rolü de devreye girmiştir (Borisov, 2018, s. 32). Fakat kısa bir süre sonra bu anlaşma petrol piyasasının Rusya ve Suudi Arabistan tarafından belirlenmesine yol açacak muhtemel bir girişim olduğu için İran ve diğer bir kısım OPEC üyeleri tarafından eleştirilmiştir. Tahran yönetimi, Rusya ve Suudi Arabistan'ı, İran'ın petrolünü piyasadan atmak için yaptırımların yarattığı fırsatları kullanmaya çalışmakla suçlamıştır (Kozhanov, 2019). İran'ın aleyhine Rusya ve Suudi Arabistan'ın lehine olan bu durum İran açısından Rusya ile güven problemi yaşamasına neden olmuştur. Bununla beraber, Rusya ve İran mümkün olduğunca bu sorunu ikili ilişkilerdeki öncelikli alanlar olan güvenlik ve karşılıklı ticarete yansıtılmaya çalışmıştır.

Rusya, Suudi Arabistan ve Katar Bloğunda ortaya çıkan Körfez krizinde ise Rusya tarafsız kalmayı tercih ederek her iki taraf ile de ilişkilerini devam ettirmeye ve geliştirmeye çalışmıştır. Bunun en önemli nedenlerinden birisi ise Katar'ın 2013 yılından itibaren Rusya'ya en çok yatırım yapan Körfez ülkelerinden birisi olması ve karşılıklı ticaret hacminin her geçen gün yükselme eğiliminde olmasıdır (Kozhanov, 2018, s. 5). Bununla birlikte Rusya, Suudi Arabistan'ın başını çektiği Katar ambargosuna uymayarak Doha'ya yiyecek tedarikinde bulunması ve hava sahasını Katar uçaklarına kapatma girişiminde bulunmaması Rusya'nın Suudi Arabistan ve Katar arasında olan bir krizi ekonomik fırsata çevirme isteğini ortaya koymaktadır. Suriye ve Mısır meselesinde Rusya ve Katar birbirlerine karşı zıt pozisyon takınsalar ve farklı

kesimlere destek sunsalar da ekonomik ve karşılıklı çıkarların belirlediği pragmatik politikalar ikili ilişkilerin devam etmesini kolaylaştırmıştır.

Obama dönemi ABD-Suudi Arabistan ilişkileri İran-ABD yaklaşması üzerinden oldukça zarar görmüştür. Trump'ın Amerikan Başkanı olmasından sonra ikili ilişkilerde hızlı bir yaklaşma gerçekleşip ilişkiler yeniden stratejik düzeleme taşınmaya çalışılmıştır. Özellikle Mayıs 2017'de Riyad'da düzenlenen zirvede ABD, Suudi Arabistan ve Mısır ilişkilerinde yeni bir sayfa açılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte Suudi Arabistan, Obama döneminde edindiği tecrübeye binaen zor zamanlarında çıkarlarını ve güvenliğini korumak için Rusya ile de hızlı bir şekilde ilişkileri geliştirmeye yönelik politikalara yönelmiştir (Kaura, 2017). Amerika'nın bölge ülkeleri açısından güvenilmez bir aktör olduğunun anlaşılması, bölge ülkelerinin stratejik kayıplara engel olma ve taktiksel kazanımlar sağlama nedeniyle Rusya faktörüne yönlendirmektedir.

Ekim 2017'de Suud Kralı Salman'ın Rusya ziyareti, Suudi Arabistan'ın Moskova'ya ilk resmi ziyareti olması nedeniyle ikili ilişkiler açısından tarihsel bir öneme sahip olmaktadır. İkili ilişkilerde önemli bir yol alma ve eksen belirleme olarak algılanan bu ziyaret sonucunda iki devlet arasında savunma ve enerji alanında önemli anlaşmalar yapılmıştır. Suudiler bu ziyaret sırasında Rus nükleer teknolojisi transferi ve Rusya'dan gıda ithalatı konusunda artırımı gitme kararı alınmıştır (The Times of Israel, 2017). Suudi Arabistan, bu ziyarette Rusya ile ilişkilerini ve işbirliği imkânlarını geliştirerek dış politika yönelimini çeşitlendirmeye çalışmıştır. Bununla birlikte, Suudi Arabistan'ın bu hamlesi Riyad-Moskova ilişkilerinde bu yaklaşma Suudi Arabistan'ın stratejik ilişkilerini tamamen değiştirmesi anlamına gelmemektedir (Sputnik, 2017). Bu ziyaret esnasında ayrıca, Rus Ziraat Bakanı Patrushev 2018 yılı itibarı ile Suudi Arabistan ile 500 milyon dolar olan gıda ticaretini 2024 yılında 2 milyar dolardan fazla bir seviyeye çıkarma hedefinde bulduklarını ifade etmiştir. Rusya, gıda maddelerinden çoğunluğu buğday olmakla birlikte süt, bal ve diğer ürünleri Suud piyasasına aktarmayı hedeflemektedirler (Reuters, 2010). Riyad'da düzenlenen bu zirvede Suudi Arabistan ayrıca Rusya'dan S-400 hava savunma sistemi alma niyetini beyan etmiştir. Bunlara ek olarak, Rusya ile Suudi Arabistan, Riyad'da bir Kalaşnikof otomatik silah üretim fabrikası açma ve Rosatom aracılığı ile Riyad'a nükleer güç üretme terminali kurma gibi konularda fikir alışverişinde bulunmuş ve bazı kararlar alınmıştır (Korybko, 2017). Rus ve Suudi Arabistanlı yetkililerin silah ticareti konusunda yapmış oldukları bir diğer önemli anlaşma Rosoboron Export şirketiyle aracılığı ile olmuştur. Rosoboron Export şirketi ile yapılan anlaşma Veliyaht Prens Muhammed bin Selman'ın liderliğinde yapılmış ve bu anlaşma üzerinden Krallığın Vizyon 2030 projesinde savunma araçlarının çeşitlendirilmesi ve yerel tedarik zincirinin oluşturulması konusunda bir takım yeni hedefler belirlenmiştir. Suudi Arabistan bu anlaşma üzerinden ayrıca kendi ülkesinde Rusya aracılığı ile askeri teknoloji transferi gerçekleştirmeyi amaçlamıştır (Eş Şark ul Awsat, 2019). Suudi Arabistan 2030 Vizyon Projesi bağlamında Rus yatırımcıları ülkesine çekebilmek ve devlet gelirlerini çeşitlendirmek adına Vizyon raporu ile ilgili bilgileri Rusçaya çevirerek Rus yatırımcıların ilgisine sunmuştur (Saudi Press Agency, 2019).

Rusya, son on yılda Ortadoğu'ya yönelik silah ticaretinde gözle görülür bir artışa sahip olmaktadır. Rusya, 2017 yılındaki toplam silah ticaretinin en büyük kısmını Ortadoğu bölgesine yapmıştır. Rusya'nın silah ticareti ABD'ye nazaran oldukça geniş yelpazeye sahip olmakta, İran ve Suudi Arabistan gibi rekabet halinde olan ülkelerin taraflarına koşulsuz silah ticareti yapmaktadır. Rusya'nın Ortadoğu politikasında sahip olduğu özgüveninin en önemli nedeni, Moskova'nın Ortadoğu jeopolitiğinde kendisini bütün tarafların temas içerisinde olduğu önemli bir aktör olarak kabul ettirmesi olmuştur (Popescu ve Secieru, 2018, s. 6). Bununla beraber Suudi Arabistan, önemli bir hamle daha yaparak 2018'de daha önce Rus Novatek şirketi ve Suudi Aramco ile bir enerji mutabakatı imzalamış ve Novatek'in 20 milyar dolarlık dondurulmuş LNG-2 projesinde ekip kurmaya karar verilmiştir (Mahdi ve Mazneva, 2018). Suudi Arabistan, Rusya ile ilişkilerini geliştirmek için Haziran 2018'de Rusya'yı OPEC toplantısına oy hakkı olmayan gözlemci statüsünde davet etmiş ve Rusya bu teklife iabet etmiştir (S&P Global Platts, 23.06.2018). Rusya-Suudi Arabistan ilişkilerinin ekonomik anlamdaki en önemli saç ayağından birisi olan OPEC+ çerçevesindeki ortak irade beyanları petrol üretim ve satışının alt-üst seviyelerini belirlemeye yönelik stratejik çalışmalar olduğu gözükmektedir.

Rusya'nın Arap Baharı dönemi Ortadoğu politikasını özetlemek gerekirse, ABD'nin Suriye rejimine kimyasal silah kullanımı sonrasında müdahalede isteksiz olması Rusya'nın Suriye'yi daha kararlı bir şekilde desteklemesine neden olmuştur. Bu olay sonrası Rusya, Ortadoğu'da giderek daha etkili bir oyun kuran çok yönlü bir aktöre dönüşmüştür. İsrail, Rusya'yı Suriye'de İran'ın askeri varlığına karşı dengelemek ve ABD'yle olan ittifakına karşı denge oluşturmak için Rusların Suriye'de kalmasını istemiştir. Türkiye ise, ABD'ye karşı savunma kapasitesini geliştirmek için Rusya'nın gelişmiş hava savunma sistemlerini savunma

envanterine katmak istemektedir. Suudi Arabistan ise, Rusya'nın küresel petrol fiyatlarının yönetilmesindeki önemini ve bölgedeki caydırıcı askeri gücünü önemseydiği için ilişkilerini güncel tutmaya çalışmaktadır (Popescu ve Secieru, 2018, s. 111). Rusya ve Suudi Arabistan arasındaki Ortadoğu'da izlenen taktiksel ilişkilerin en bariz alanlarından birisi de Mısır'ın demokratik seçimler sonucu cumhurbaşkanı olan Muhammed Mursi'ye karşı yapılan Abdulfettah Sisi darbesini her iki ülkede destek vererek olumlu karşılımlarıdır. Özellikle darbe sonrası Suudi Arabistan'ın finansal desteği ile alımı yapılan Rus silah ve askeri ekipmanları Mısır, Suudi Arabistan ve Rusya arasında ilginç bir ilişki ağını oluşturmuştur. Ekim 2015 tarihinde Rus Turistleri taşıyan Mısır'ın Şerm'el Şeyh tatil kentinden kalkan uçağa yapılan bombalama saldırıları ikili ilişkilere çok ciddi zarar vermemiştir (Trenin, 2016, s. 3). Rusya bu süreçte Körfez Arap ülkelerinden Suudi Arabistan ve Katar ile ilişkilerini geliştirmemiş aynı zamanda BAE, Umman, Kuveyt ve Bahreyn ile de ikili ilişkileri geliştirme ve silah ticaretinde bulunma fırsatı elde etmiştir.

Rusya - Suudi Arabistan İkili İlişkilerinde Yaşanan Son Gelişmeler

Putin'in Kaşıkçı cinayeti sonrası uluslararası toplum tarafından sert bir şekilde eleştirilen Suudi Arabistan'a yönelik "Gerçekte ne olup olmadığını bilmiyoruz. Bundan dolayı Suudi Arabistan ile ilişkilerimize zarar verecek bir adım atamayız" yönündeki ifadeleri Riyad için hayati bir destek olmuştur (Foy, 2018). 19 Şubat 2019 tarihinde Putin, Kral Selman'ı arayarak ikili ticari, ekonomik ve yatırım ilişkilerinin geliştirilmesi üzerinde konuşmuş ve iki ülke küresel hidrokarbon piyasasında işbirliği yapma kararı almıştır (President of Russia, 2019). Bu karar İran'ı tedirgin etmekle birlikte Tahran'ın Rusya'ya olan güvenini sarsmıştır. Çünkü ABD ambargosunun ezici etkisinin Tahran üzerinde arttığı ve Suriye'de Moskova ile anlaşmazlık alanlarının ortaya çıktığı bir dönemde Moskova-Riyad yakınlaşması İran'ı oldukça rahatsız etmiştir. Suudi Arabistan ise, İran ile yükselen gerilim ve çatışmalı rekabetinde Rusya ile ilişkilerini ekonomik, siyasi ve askeri alanlarda geliştirmeye çalışarak İran'a karşı stratejik kazanımlar elde etmeye çalışmıştır. Fakat Suudi Arabistan'ın ABD ve Batılı ülkeler ile sahip olduğu yüksek düzeyli ilişkiler Riyad'ın bu hamlelerini taktiksel seviyede bırakmakta ve Rusya'ya fazla güven vermemektedir.

Rus Yatırım Fonu Başkanı Kirill Dmitrev Haziran 2019'da St. Petersburg'da yapılan Uluslararası Ekonomi Formunda verdiği bir mülakatta Rusya-Suudi Arabistan ilişkilerinin giderek stratejik bir önem kazandığını ifade etmiştir. Ayrıca, iki ülke arasındaki ilişkilerin enerji alanında işbirliğinin ötesinde değerlendirilmesi gerektiği kültür, yapay zekâ, finans, turizm ve teknoloji alanlarında işbirliği alanlarına sahip olduğu ve giderek bu işbirliğini geliştirmeye dikkat çekmiştir (Kane, 2019). Suudi Arabistan'ın 14 Haziran'da Arap Körfezinde petrol yüklü tankerlere yapılan saldırıların arkasında İran'ın olduğunu iddia etmiş ve bu Suudi Arabistan ve diğer Körfez Arap monarşileri açısından güvenlik tehdidi olarak algılanmıştır. Rusya ise, tanker saldırılarını İran'a baskı ve ambargo aracı olarak kullanılmaması gerektiğini ifade etmiştir (Reuters, 2019). İran'ın ABD ve Batılı ülkeler ile sorunlu ilişkiler durumuna sahip olması Rusya'nın birçok açıdan elini güçlendiren stratejik bir unsur olmakla birlikte Suudi Arabistan gibi İran hasmı olan ülkelerinde Rusya ile stratejik ilişkiler kurmasına da engel olmaktadır.

Bununla birlikte Körfez'de tansiyonun yükselmesi ve enerji piyasalarının hareketlenerek petrolün varil fiyatın artması küresel piyasaların ikinci büyük ihracatçısı olan bir ülke için oldukça da olumlu karşılanacak bir durum olmaktadır. Çünkü petrol varilinde bir dolarlık artış Rusya'ya günlük 7.5 milyon dolarlık ekstra bir gelir sağlamaktadır (Cordell, 2019). Elbette ki bu durumdan tek faydalanan ülke Rusya olmayıp, Körfez ülkeleri başta olmak üzere petrol üreticisi diğer Arap ülkelerin çıkarına da bir durum olmaktadır.

Eylül 2019'da Suudi Arabistan petrol kuyularına (Kurais ve Abqaiq) Yemen'deki Husiler tarafından yapılan hava saldırıları sonucu petrol üretiminin yarısını durdurma kararı almış ve sonrasında Putin, Suudi Arabistan'ın ABD menşeli hava savunma sistemindeki zayıflığına dikkat çekerek İran, Suriye ve Türkiye tarafından alınan S-300 ve S-400 hava savunma sistemlerini satma girişiminde bulunarak bu krizi bir fırsata çevirmeye çalışmıştır (Khlebnikov, 2019). Putin, krizi fırsata çevirmeye çalışarak Rus silahlarının reklamını yapmakla birlikte Amerikan hava savunma silahlarına (Patriot ve THAAD - Terminal High Altitude Area Defense) karşı da güvensiz oldukları iddialarının yaygınlaşmasını sağlamıştır.

Suudi Arabistan petrol kaynaklarını hedef alan saldırıdan kısa bir zaman sonra Rusya yetkilileri Putin'in Ekim ayında Riyad'a resmi bir ziyaret düzenleyeceğini belirtmiş. Suudi Arabistan'ın güvenlik açıklarını kapatmak için ikili görüşmeler yapılması planlandığını duyurmuşlardır (Russian News Agency, 2019). Amerikan yönetiminin Suudi Arabistan'ı koruma anlamında yüklü talepleri ile birlikte yeterli bir güvence vermeyişi ve petrol fiyatlarının arttırılmasındaki isteksizliği gibi önemli meseleler Riyad ile Moskova arasındaki ilişkilerin daha da ilerlemesini sağlamıştır.

Putin, 14 Ekim 2019 tarihinde Riyad'a resmi bir ziyaret düzenleme kararı almış, Kremleden yapılan açıklamalar ve bölgedeki gelişmeler açısından bakıldığında İran-Suud tansiyonunun düşürülmesinde arabuluculuk rolü oynama, enerji ve diğer ticari iş birliğinin artırılması gibi konuların görüşüleceği öne çıkmıştır. Aynı zamanda ziyaretin Amerika'nın Suudi Arabistan'a 3000 asker daha göndereceği kararını alması yakın tarihinde olması önemli bir gelişme olarak algılanmıştır (Dettmer, 2019). Putin'in Riyad'a yapmış olduğu bu ziyarette enerji politikalarına yoğunluk verilmeyle birlikte diğer alanları da kapsayan yirmi anlaşma yapılmıştır. Taraflar uzay çalışmaları, yapay zekâ teknolojileri ve petrokimya alanlarında işbirliği yapacaklarını açıklamıştır (Abdellatif, 2019). Putin, 4 Ekim 2019 Riyad ziyareti öncesi Al Arabiyah televizyonuna verdiği röportajda Suudi Arabistan ile birlikte birçok bölgesel krizleri çözmeye İran ve Türkiye ile olduğu gibi ortak hareket ettikleri hatta Suriye Krizinin Suudi Arabistan olmadan çözülmesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir. Putin ayrıca, Suudi Arabistan petrol tesislerine yönelik İran'ın yaptığı iddia edilen saldırıları ise soğukkanlılıkla kınamakla ve şiddet eylemlerini desteklemediğini söyleyerek geçirmiştir. Putin aynı zamanda bölgesel bir komisyon kurulup, bölgesel sorunların giderilmesi içinde Rusya, ABD ve AB dahil herkesin inisiyatif alması gerektiğine değinmiştir (Al Arabiyah, 2019).

Toplantı esnasında Kral Salman, Rusya'nın bölgedeki ve dünyadaki aktif rolünü takdir etmiş ve Suudi Arabistan'ın her zaman güvenlik, istikrar ve barışı sağlamak, aşırılıkla yüzleşmek için Rusya ile çalışacağını ifade etmiştir (Abbas, 2019). Suudi Arabistan Dışişleri sorumlusu Adel al Jubair Ruslar ile artan ilişkilerinin ABD ile uzun dönemli ve stratejik ilişkilerine zarar vermesinin söz konusu olmadığını ifade etmiştir (Astakhova, 2019). Rus Enerji Bakanı Alexander Novak ise bu toplantıda, demir yolu ve endüstriyel gelişimde Suudi Arabistan ile iş birliğini geliştireceklerini, OPEC+ kapsamında petrol fiyatlarının istenilen seviyede tutulması kapsamında ortak hedefleri olduğuna değinmiştir (Amlot ve Abdellatif, 2019). Genel olarak değerlendirildiğinde ise Suudi Arabistan Rusya'nın bu ziyareti ile ikili ilişkileri geliştirmenin yanında Rusya'nın Suudi Arabistan'da hareket alanı vererek İran'ın kendisine karşı adımlarda dolaylı bir koruma sağlama isteği olması önemli olmaktadır.

Rusya, son on beş yılda Ortadoğu ve Körfez'e yönelik ekonomik kazanımlara dayalı ve ideolojik olmayan yeni bir siyasi yaklaşıma sahip olmaktadır. Rusya değişen bölgesel konjonktürde Kuzey Afrika, Levant ve Körfez devletleriyle her sene silah satışı ve enerji ticareti üzerinden yeni anlaşmalara imza atmıştır. Bu anlamda Rusya, bölgesel nüfuzunu derinleştirmeye çalışırken bölgesel rakipler ile de dengeli ilişkiler kurmaya özen göstermektedir. Örneğin; Rusya, Suriye'de İran ile ilişkilerini devam ettirirken, Suudi Arabistan ile de petrol fiyatlarının makul seviyede tutulmasına yönelik ilişkilerini devam ettirmektedir. Bölgesel Krizlerde hem İran hem de İsrail gibi zıt kutuplar ile de oldukça dengeli ilişkiler yürüten Rusya, bölgenin geleceğini belirlemede önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir. ABD'nin Ortadoğu'da bırakmış olduğu güç boşluğunun Rusya tarafından doldurulma girişimleri nedeniyle Moskova ile ilişkilerini geliştirmek bölge ülkeleri için oldukça cazibedar bir seçenek olmaktadır (Wasse, 2019, s. 1-2). Bununla birlikte, Rusya ve Suudi Arabistan ilişkileri her iki taraf açısından kazan-kazan stratejisine sahip olmaktadır. Rusya, Ortadoğu'da kendi etki ve ilişkiler ağını güçlendiriyorken; Suudi Arabistan ise, bu ilişki ABD ile uzun zamandır devam eden ittifakın ötesinde bir alternatif seçenek olarak görülmektedir. İki ülkenin İran ve Suriye'de ayrı politikalara sahip olsalar da, ikili ilişkilerdeki stratejik yeni alanlara taşıma konusunda oldukça istekli davranmaktadırlar. Moskova ve Riyad, Libya'da General Hafter'e bağlı Libya Geçiş Askeri Konseyi'ni uluslararası platform ve çatışma alanında desteklemektedirler. Ayrıca taraflar darbe sonrası Sudan'da da birbirlerine yakın politikalar izleyerek Sudan Askeri Geçiş Konseyine destek vermektedirler (Malsin ve Said, 2019).

Sonuç ve Değerlendirme

Soğuk Savaşın çift kutuplu sisteminin etkisiyle Sovyetler Birliği-Suudi Arabistan ilişkileri uzun yıllar ideolojik tartışmaların gölgesinde kısıtlı bir alanda devam etmiş ve birkaç kez kesintiye uğramıştır. Özellikle, Mısır, Irak ve Suriye'de Sovyetlere yakın isimlerin iktidara gelip sol rejimlerin güçlenmesi Sovyetler ve Suudi Arabistan arasındaki ilişkilerin de zarar görmesini kolaylaştırmıştır. Bununla beraber ABD'nin Ortadoğu'ya müdahale etmesine bazı noktalarda karşı çıkan (Bağdat Paktında olduğu gibi) Suudi Arabistan, bu gelişmelere Sovyetler ile taktiksel anlamda yaklaşarak cevap vermiştir. Fakat bu yaklaşım uzun bir zaman sürdürülememiştir. Hatta Afganistan ve Çeçenistan Savaşlarında olduğu gibi Sovyetler/Rusya ve Suudi Arabistan ilişkilerinin uzun yıllar son derece gergin bir şekil aldığı çalışmada gösterilmiştir.

Rusya ve Suudi Arabistan ilişkilerinin son yirmi yılını incelediğimiz bu çalışmada bir takım önemli sonuçlara varılmıştır. Öncelikle, Soğuk Savaş sonrası dönemde özellikle Irak'ın 2003 yılında işgali ile

birlikte Rusya ve Suudi Arabistan ilişkilerinde yeni bir dönem başlamıştır. Amerika ile oldukça sıkıntılı ilişkilere şahit olan Suudi Arabistan'ın, gerek Amerikan ambargosundan etkilenmemek gerekse Rusya ile Çeçenistan meselesinden kaynaklanan sorunları çözmek için bir orta yol arayışına gittiği anlaşılmıştır. Ruslar, Suudi Arabistan'ın Çeçenleri desteklememesine karşılıklı ilişkileri geliştirme ve Suudi Arabistan'a ABD ile sürtüşmeli ilişkilerinde destek kararı almıştır. Taraflar arası ilişkilerin düzelmesi ve 2008 küresel ekonomik krizi enerji politikalarında tarafların birbirlerine yakınlaşması ile neticelendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber tarafların ekonomik ve enerji alanında ortak işbirliği projelerine kararlı bir şekilde devam etmek istese de, bölgesel sorunları farklı algılama ve yönelmede bir takım sorunların devam ettiği sonucuna varılmıştır.

Bu çalışmada, Rusya ve Suudi Arabistan'ın stratejik ve uzun soluklu ilişkiler kurmada başarısız tecrübelerine sahip olduğu gösterilmiştir. Bunda iki ülke arasında tesis edilen siyasi ve ekonomik bağların zayıf olması önemli rol oynamıştır. Rusya, Suudi Arabistan'ın bölgesel rakipleri olan İran başta olmak üzere, Suriye ve Lübnan Hizbullah'ı ile güçlü ilişkilere sahip olmasının, Riyad-Moskova ilişkilerinin stratejik düzleme yükselmemesinde önemli etkileri bulunmaktadır. Bununla birlikte Suudi Arabistan'ın Körfez'de Amerikan'ın en önemli müttefiki olması ise Riyad'ın Moskova açasından şüpheli duyulan bir aktör olarak kabul edilmesine neden olmaktadır. Suudi Arabistan'ın ise, Rusya'yı Amerika ile ilişkilerinin kötü gittiği dönemlerde bağımlılığını düşürücü taktiksel bir müttefik olarak algıladığı sonucuna varılmıştır.

Rusya-Suudi Arabistan ilişkilerini Arap Baharı hareketleri önemli derecede etkilemiştir. Taraflar bölgenin mevcut sorunlarından Suriye, Yemen ve Katar meselesinde oldukça farklı çizgilerde bulunmaktadır. Özellikle Suriye'de tarafların çatışan farklı grupları desteklemeleri ve farklı önceliklere sahip olmaları nitelikli ilişkilerin yürütülmesini oldukça zorlaştırmıştır. Bununla birlikte her iki ülke İsrail ve Mısır ile önemli ilişkilere sahip olduğu gibi terör örgütlerine karşı mücadelede de işbirliği beyanında bulunmuşlardır. ABD'nin İran ile P5+1 anlaşmasını imzalaması sonrası Suudi Arabistan, Rusya ile ilişkilerine yeniden taktiksel bir boyut kazandırmak istemiştir. Rusya ile yapılan OPEC+, ticari ve askeri anlaşmalar stratejik açasından önemli olarak yorumlanmakla birlikte diğer taraftan Riyad-Washington ilişkilerinin de güçlü bir şekilde devam etmesi, Rusya-Suudi Arabistan ilişkilerinin ABD-Suudi Arabistan ilişkilerinin gölgesinde kaldığı sonucuna ulaşmamızı sağlamıştır.

Suudi Arabistan'ın son altı ay içerisinde tanker ve dron saldırılarına maruz kalması, ABD'den oldukça büyük maliyet ödeyerek tedarik ettiği hava savunma sistemlerinin işe yaramaması ve İran'ı Rusya ile ilişkileri geliştirerek durdurma hamlesi Suudi Arabistan-Rusya ilişkilerinin gelişmesine önemli derecede katkı sağlamaktadır. Rusya'nın son on yılda Ortadoğu'da artan etkisi ile birlikte her iki ülkenin güncel petrol fiyatlarından memnun olmaması Rusya-Suudi Arabistan ilişkilerine farklı bir boyut kazandırmaktadır. Bununla beraber Rusya'nın İran ile sürdüşdüğu savunma, ekonomi ve diplomasi alanlarındaki stratejik ilişkiler, Rusya'nın Suudi Arabistan'ın taktiksel çıkarları için İran ile stratejik ilişkilerine zarar vermek istememesini göstermektedir. Bu durumun, Moskova-Riyad ilişkilerinin taktiksel seviyede devam etmesinde ve stratejik ilişkilerin sınırlarında önemli bir gösterge olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber oldukça karmaşık olan bu ilişkiler ağının Rusya açasından önemli zorluk ve riskleri barındırdığı ve stratejik müttefiki olan İran ile ilişkilerini zedeleme potansiyeli olduğu da söylenebilir.

Etik Beyan

"Rusya'nın Körfez'de Taktiksel Hamleleri: Rusya ve Suudi Arabistan İlişkileri" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Kaynakça

- Abbas. F. J.(2019). The Russian Czar At The Riyadh Palace. *Arab News*, Erişim ardesi: <https://www.arabnews.com/node/15689911>
- Bugayova, N. (2019), How We got Here with Russia: The Kremlin's Worldview. *Institute for the Study of War*.
- Reem A. (14.10.2019). Oil to Remain 'Crucial' To Global Economic Development: Saudi Energy Minister. *Al Arabiyah*, Erişim ardesi: <https://english.alarabiya.net/en/business/2019/10/14/Oil-to-remain-crucial-to-global-economic-development-Saudi-Energy-Minister.html>
- Alizada, N. (2017). Suudi Arabistan-Rusya İlişkileri: Rekabetten Stratejik Ortaklığa, *Ankasam*, Erişim ardesi: <https://ankasam.org/suudi-arabistan-rusya-ilişkileri-rekabetten-stratejik-ortakliga/>
- Arıboğan, D. Ü. (2017). *Dımar*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Astakhova, O. (2019). Saudi Visit Signals Putin's Growing Middle East Influence. *Reuters*, Erişim ardesi: <https://www.reuters.com/article/us-saudi-russia/saudi-visit-signals-putins-growing-middle-east-influence-idUSKBN1WT0KH>

- Borisov, T. (2018). Russian Arms Exports in the Middle East. İçinde N.Popescu and S. Secrieru (edt.), *Russia's return to the Middle East* (pp. 32-45). European Union Institute For Security Studies Chaillot Papers.
- Charap, S. (2015). Is Russia An Outside Power In The Gulf. *Survival*, 57(1), 153-170.
- Clifford, B. (2017). Sufi-Salafi Institutional Competition and Conflict in the Chechen Republic. *Geohistory*, Erişim adresi: <https://geohistory.today/islamic-conflict-chechnya/>
- Cordell, J. (2019). Russia Could Gain From Saudi Oil Attack. *The Moscow Times*, Erişim adresi: <https://www.themoscowtimes.com/2019/09/17/russia-could-gain-from-saudi-oil-attack-analysts-a67311>
- Dawisha, A. (1976). *Egypt in the Arab World: The Elements of Foreign Policy*. New York: Halsted Press.
- Dettmer, J.(2019) Putin Heads To Saudi Arabia, Offers Himself As Peacemaker. *Voa News*, Erişim Adresi: <https://www.voanews.com/europe/putin-heads-saudi-arabia-offers-himself-peacemaker>
- Devitt, P. (2019). Russia Agri Minister, Saudi's Falih To Discuss Russia- Saudi Trade. *Reuters*, Erişim adresi: <https://www.reuters.com/article/us-saudi-wheat-russia/russian-agri-minister-saudis-falih-to-discuss-russia-saudi-trade-idUSKCN1VP0Y>
- Dusari, S. (2017). Suudi Arabistan Ve Rusya Düşman Değil. *Şark Avsat*, Erişim adrsi: <https://turk-archive.aawsat.com/2017/10/article55360404/suudi-arabistan-rusya-dusman-degil/>
- Foy, H.(2018). Russia-Saudi Arabia Rapprochment Reshapes More Than The Oil. *Financial Times*, Erişim adrsi: <https://www.ft.com/content/aa39b74c-4f0c-11e8-ac41-759eee1efb74>
- Freedman, R. O. (2014). Israel and Russia: Jerusalem And Its Relations With Moscow Under Putin. İçinde Shinder C. (edt.) *Israel and World Powers* (pp. 125-140), London: I.B. Tauris.
- Hegghammer, T. (2008). Islamist violence and regime stability in Saudi Arabia, *International Affairs*, 84(4), 701-715.
- Kane, F. (2019). Interview: Fund Chief Kirill Dmitriev On Why Russia-Saudi Relations Are About More Than Just Oil. *Arab News*, Erişim adresi: <https://www.arabnews.com/node/1508206/business-economy>
- Kaura, V. (2017) .The Dynamics of Saudi-Russia Relations. *BESA Center Perspectives*, No. 623
- Keynoush, B. (2016). *Saudi Arabia and Iran Friends or Foes?*. London: Palgrave Macmillan.
- Khasan, H. (1998) Russia's Middle Eastern Policy. *The Indian Journal of Political Science*, 59(1/4), 84-105.
- Khlebnikov, A. (2017). King Salman In Moscow: Could Russia And Saudi Arabia Form An Unlikely Alliance. *Middle East Eye*, Erişim adresi: <https://www.middleeasteye.net/opinion/king-salman-moscow-could-russia-and-saudi-arabia-form-unlikely-alliance>
- Khlebnikov, A. (2018). Moscow-Riyadh Relations Are Good, and Khashoggi Affair Doesn't Hurt Them. *Middle East Eye*, Erişim adresi. <https://www.middleeasteye.net/opinion/moscow-riyadh-relations-are-good-and-khashoggi-affair-doesnt-hurt-them>
- Khlebnikov, A. (2019). Saudi Oil Attack: How Russia Stands To Benefit. *Middle East Eye*, Erişim adresi: <https://www.middleeasteye.net/opinion/saudi-oil-attacks-how-does-russia-stand-benefit>
- Koç, E. (2019). Bilateral Relations of Iran & Saudi Arabia Until 1979: Within the Context of the Identity-Interest Perspective Analysis. *Turkish Studies Historical Analysis*, 14(3), 337-340.
- Korybko, A.(2017). Is Saudi Arabia's Grand Strategy Shifting", *Oriental Review*. Erişim adresi: <https://orientalreview.org/2017/10/06/saudi-arabias-grand-strategy-shifting/>
- Kosach, M. ve Grigory, E. (2016). Possibilities Of A Strategic Relationship Between Russia and Saudi Arabia. *International Affairs Council*, No.6
- Kozhanov, N. (2019). Iran Threatened by Russia-Saudi Oil Pact. *Al-Monitor*, Erişim adresi: <https://www.al-monitor.com/pulse/ru/contents/articles/originals/2019/02/russia-saudis-iran-oil-opech>
- Kozhanov, N. (2018). *Russian policy across the middle east motivations and methods*. Chatham House Russia and Eurasia Programme.
- M.Issav, L. (2018). Challenge Dialogue: What Links Russia And Saudi Arabia. *Al Sharq Forum*, Erişim adresi: <https://research.sharqforum.org/2018/10/25/challenge-dialogue-what-links-russia-and-saudi-arabia/>
- Mahdi, M. ve Wael, E. (2018). Russians, Saudis May Go Beyond Oil Alliance With LNG Project. *World Oil*, Erişim adresi: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-02-14/russia-saudis-may-go-beyond-their-oil-alliance-with-lng-deal>
- Malsin J. ve Said S. (2019). Saudi Arabia Promised Support to Libyan Warlord in Push to Seize Tripoli. *Wall Street Journal*, Erişim adresi: <https://www.wsj.com/articles/saudi-arabia-promisedsupport-to-libyan-warlord-in-push-to-seize-tripoli-11555077600>
- Mikail A., Elnur H. ve Cavit, E. (2016). Russia-Saudi Arabia relations: Geopolitical rivalry and the conditions of pragmatic rapprochement. *China-USA Business Review*, 15(9), 453-458.
- N.Katz, M. (2018). Balancing act: Russia between Iran and Saudi Arabia. *LSE Middle East Center Blog*, Erişim adresi: <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2018/06/26/balancing-act-russia-between-iran-and-saudi-arabia/>
- N.Katz, M. (2001). Saudi-Russian relations in the Putin era. *Middle East Journal*, 55(4), 603-622.
- N.Katz, M. (2009). Saudi-Russian relations since the Abdullah-Putin summit. *Middle East Policy*, XVI(1)
- N.Katz, M. (2012). The Impact of the Arab spring on Saudi-Russian relations. *Orient*, (IV), 27-28.
- Niblock, T. (2006). *Saudi Arabia power, legitimacy and survival*. New York: Routledge
- Nocetti, J. (2010). *From Moscow to Mecca: Russia's Saudi Arabian Diplomacy*. Russia/NIS Center, Paris
- Popescu, S. ve Nicu, S. (2018). Russia in the Middle East – from surge to quagmire?. İçinde N.Popescu and S. Secrieru (edt.) *Russia's return to the Middle East* (ss. 85-97). European Union Institute For Security Studies Chaillot Papers.

- Rodkiewicz, W.(2017). Russia's Middle Eastern Policy Regional Ambitions, *Global Objectives*. OSW Studies No:71, 1-50.
- Rumer, E. (2019) Russia in the Middle East: Jack of All Trades, Master of None. *Carnegie Endowment for International Peace*
- Stent A. (2016). Putin's Power Play in Syria. *Foreign Affairs*, Erişim Adresi: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2015-12-14/putins-power-play-syria>
- Suchkov, M. (2016). Building A Bridge Of Cooperation Over The Abyss of Discrepancies. *Iran and the Caucasus* No.20 *Leiden*, 237-248.
- Trenin, D. (2016). Russia In The Middle East: Moscow's Objectivities Priorities, and Policy Drivers. *The Chicago Council On Global Affairs*
- Vasiliev, A.(2018). *Russia's Middle East Policy From Lenin to Putin*. New York: Routledge.
- Wasser, B.(2019). The Limits of Russian Strategy in the Middle East. *Rand Cooperation*
- CIA World Factbook (2019). Russia. Erişim adresi: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/attachments/summaries/RS-summary.pdf>
- Eş Şark ul Awsat (2019). El alakat Es Suudiyye -Rusiiyye Tarih min'el Eses ve Mubede e Sabite, Erişim adresi: <https://aawsat.com/home/article adresinden erişildi>.
- Inflationdata (2019). Historical Crude Oil Price, Erişim adresi: [https://inflationdata.com/articles/inflation-adjusted-prices/historical-crude-oil-prices-table/ adresinden erişildi](https://inflationdata.com/articles/inflation-adjusted-prices/historical-crude-oil-prices-table/).
- The Times of Israel (2017). In Moscow, Saudi Kings Slams Iran, Signs Billion Dollar Defence, Energy Deals, Erişim adresi: [https://www.timesofisrael.com/in-moscow-saudi-king-slams-iran-signs-billion-dollar-defense-energy-deals/ adresinden erişildi](https://www.timesofisrael.com/in-moscow-saudi-king-slams-iran-signs-billion-dollar-defense-energy-deals/).
- Al Arabiyah (2019). Putin: I Have Very Good Relations With Saudi Arabia's King Salman, Crown Prience, Erişim adresi: <https://english.alarabiya.net/en/media/television-and-radio/2019/10/12/Putin-I-have-very-good-relations-with-Saudi-Arabia-s-King-Salman-Crown-Prince-.html> adresinden erişildi.
- Russian News Agency (2019). Putin's Visit To Saudi Arabia Planned For October, Says Kremlin, Erişim adresi: <https://tass.com/politics/107828> adresinden erişildi.
- S&P Global Platts (2018). Russia Invited to be OPEC Observer by Saudi Arabia: Energy Minister Novak, Erişim adresi: <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/062318-russia-invited-to-be-opec-observer-by-saudi-arabia-energy-minister-novak> adresinden erişildi.
- Reuters (2019). Russia Says Don't Use Tanker Attacks To Pressure Iran, Erişim adresi: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-tanker-russia-iran/russia-says-dont-use-tanker-attacks-to-pressure-iran-ria-idUSKCN1TE1X6> adresinden erişildi.
- Sputnik (2017). Saudi Arabia Expands Cooperation With Russia, But Us Reminds 'Strategic Partner', Erişim adresi: <https://sputniknews.com/analysis/201710071058026940-saudi-arabia-russia-us/> adresinden erişildi.
- SPA (2004). Takrir El Memleket ve Rusiyye Segil Siyasi ve İktisadi Alemi, Erişim adresi: <https://www.spa.gov.sa/viewfullstory.php?newsid=1981946> adresinden erişildi.
- President of Russia (2019). Telephone Conversation With King Salman Bin Abdulaziz Al Saud Of Saudi Arabia, Erişim adresi: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/59860> adresinden erişildi.

EXTENDED ABSTRACT

In this study examined the Russian Foreign Policy in the Gulf and fluctuating international relations to Saudi Arabia, during the President Putin era. Soviets and Saudi Arabia have not geographical neighborhood, but Soviet's was the first state to recognize the Kingdom of Hijaz and Najd (changed to the Kingdom of Saudi Arabia in 1932), which was founded by King Abdulaziz, in 1926. However, the Cold War conjuncture did not provide much opportunity for development of bilateral relations. During the Cold War, as a close ally of the United States, Saudi Arabia, has been concerned with the increasing Soviet's ideological and military influence in the Middle East. Particularly, in the wake of Free Official Coup in Egypt, in 1952. Both Soviet's and Saudi Arabia have challenged to each other over Oman, Yemen and other strategically places in the region.

During the invasion of Afghanistan by Soviet's in 1979, cooperation between Saudi Arabia and US advanced. US was supplying army training for the fighters in Afghanistan and Saudi Arabia was also, supporting them with money and recruitment from all over the world. Both Saudi Arabia and US supported anti-Soviet groups and encouraged foreign fighters in the Afghanistan, in order to fight against Moscow. The relations between Russia and Saudi Arabia renovate in 1991, but those relations did not continue steadily till 2002, because of Chechen Problem in the Caucasia and disagreements in oil pricing. Saudi Arabia and some Gulf countries supported Chechens frankly and someone who willing to participate the war in the Caucasia against to Moscow. Russia supported high oil price in the international energy sector, but Saudi Arabia was not agreeing with Moscow's demand since damage Russian economic recovery after Soviets collapse. These processes did not allow both Russia and Saudi Arabia to cooperate on any regional developments.

During US invasion to Iraq in 2003, Russia and Saudi Arabia relations improved since both were against to US offensive policies. With this rapprochement, Russia tried to cut off Saudi Arabia's support to Chechens. Saudi Arabia also tried to use Russia as a regional balance against the United States. Saudi Arabia, on the other hand, stopped criticizing Russian policies in the Caucasus and hosted Chechen leader Ahmet Kadirov as a gesture to Russians in Mecca, in 2007. Since then Russia and Saudi Arabia diplomatic and economic relations have started to improve, especially two sides have been agreed to keep oil price high in the global oil market.

During the Arab Spring period, the most problematic area between Russia and Saudi Arabia was Syria. While Saudi Arabia supported Russia continued to actively support the Assad regime with Iran. Both Russia and Saudi Arabia, accused each other to supporting terrorism in Syria and such responds damaged the long term strategically relations. Nevertheless, Russia became increasingly strong regional power in the Middle East, due to US president Obama's inconsistent policies on Middle East policy. Saudi Arabia desired to improve relations with Russia, because of its reveals positions with Russia such as; Iran and Turkey. Especially, after leading US P5+1 Agreement (five permanent members of the Security Council and Germany) with Iran in 2015, Saudi Arabia decided to be close to Russia, in order to regional balance of power against to Iran. Russia's policies as a neutral actor in the disputes between Iran and Saudi Arabia, it appears to improving their relations with both sides. However, both Iran and Saudi Arabia are disturbed by the pragmatic stance of Russia. In the long term relations and cooperation, not only Saudi Arabia, but also Russia has not trust to each other. Finally, Russia wanted to sell arms to Saudi Arabia, including S-400 air defense system and other strategically weapons. Saudi Arabia's security vulnerabilities, fragile relations with US and Iran threat in the Gulf, makes Russia as a crucial partner for Riyadh. On the other hand, strong relationships between US and Saudi Arabia is threaten to Russian's current influence in the Middle East. Consequently, Russia and Saudi Arabia have tactical relationships, much more than strategically. The allied relations between Russia-Iran and US-Saudi Arabia to prove that balance of power is still significant current foreign policy approaches in the Middle East.